ГЕРМАНІСТИКА УКРАЇНИ – ЇЇ МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ:
Історія лінгвістичних учень: Провідні германісти України:
Навчальний посібник-довідник / укл. Огуй О.Д. – Чернівці, ЧНУ, 2011. – 124 с.

Майбутнє України, її науки (у т.ч. і германістики) «виковується» нині. У процесі роботи з молодими спеціалістами (бакалаврами, магістрантами, аспірантами, докторантами) та керування їх науковими дослідженнями нам, науковим керівникам, доводиться нерідко стикатися із ситуаціями, коли ті не знайомі з працями навіть достатньо відомих українських германістів, спеціалістів із німецької мови. Тому не може не радувати поява в далеких Чернівцях нового посібника, присвяченого цьому актуальному завданню підготовки наукових кадрів.

Мета рецензованого посібника очевидна – допомогти молодим науковцям залучити до власної наукової підготовки напрацювання, здійснені провідними науковцями України, фахівцями в галузі німецької мови. В основі рецензованого посібника, за посиланням у Вступі, лежать авторські анкети самих учених головно станом на кінець 2010 – початок 2011 р. Вони дали змогу О.Д. Огую як укладачу (якого, враховуючи кількість особисто підготовлених анкет, можна значною мірою вважати і її автором) можливість лаконічно синтезувати досягнення нашої германістичної галузі в Україні. Список персоналій включає 35 докторів філологічних наук, хоча б одна дисертація яких виконана за спеціальністю 10.02.04, а також 2 науковців, що отримали звання професора за особливо вагомі доробки на наукових теренах (керівництво спеціалізованими радами чи випуск великої кількості кандидатів наук). При цьому укладач працював за принципом, що ніхто із провідних германістів не має бути забутим, що засвідчує не лише епіграф «Світлій пам'яті тих, кого вже немає з нами», а й старанно зібрані дані про дослідників, презентація їх творчого шляху, суть їх наукових занять, основні концепції учених, а також кваліфіковано відібраний список праць «тих, кого немає з нами» – хоча для декого з них (як Є.В. Оппельбаума) не завадили б точніші дані про дату та місце народження, місце навчання тощо).

Посібник-довідник розпочинає «Вступ», укладений О.Д.Огуєм. У вступі характеризуються школи, до яких належать дослідники-германісти. Це західноукраїнські львівська класична (6 представників) та чернівецька кількісна школа (7), які відносяться до територій, де німецька мова має сильні традиції через їх перебування у складі Австрії, і центрально- та східноукраїнські: київська (6), одеська, харківська, донецька та ін., що частково переплітаються своїми представниками. За аналізом О.Д. Огуя, 14 провідних германістів (понад 40%) працюють над проблемами слова, 7 фахівців – над проблемами фонетики, а 9 і 7– граматики та лінгвістики тексту. Ці кількісні величини, за розрахунками автора для 1990-2005 рр., відносно корелюють із захистами кандидатських робіт за цими спеціальностями. Оригінальною є вставка про різнобічність знань професорів, які були призерами різнотипних обласних змагань.

Враховуючи різнотипні довідники, у т.ч. і ДААД, укладач пропонує власну схему для презентації провідних германістів. Вихідними, поза сумнівами, є **П.І.П/б**, звання та посада, назва **ВНЗ**, а також належність до різних лінгвістичних організацій. Отримані відзнаки, що наводить укладач, на нашу думку, не завжди виступають «критерієм істини», бо вони здебільшого бувають своєрідною, часто суб'єктивною оцінкою наукових досягнень управлінськими структурами. Основними показниками виступають:

1. **Освіта: назва ВНЗ, фах та час навчання засвідчують належність до певної школи**, тобто через віднесеність до лінгвістичної традиції – учених, що навчали репрезентантів, чи людські контакти – творчість дослідника постає виразніше.

2. **Назва кандидатської (КД) та докторської (ДД) дисертацій, місце написання, П.І.П/б керівника/консультанта; дати і місце захисту** уточнюють школу, показують на основний напрямок наукової спеціалізації.

3. **Стажування (С: зарубіжні), організація, рік:** свідчать про на додаткову можливість саморозвитку в умовах ФРН / Австрії / Швейцарії.

4. Науково-організаційна діяльність (НО), що показує як залучення професора до підготовки вишівських кадрів, так і формування власної школи через організацію конференцій тощо, містить додаткові підпункти:

а) кількість захищених аспірантів/докторантів, які «забирають час» на написання власних праць, поза сумнівом, інформує про інтенсивність наукового життя ученого. Така (спів-)праця керівника з аспірантами, що здебільшого реалізують наукові ідеї, дозволяє розгортати власну школу;

б) кількість опонувань. Відгук на дисертацію, що засвідчує фаховий рівень та підвищує поінформованість фахівця, забирає в межах 60-100 год. праці на читання, критичне осмислення 200-500-сторінкової праці та його написання;

в) участь у роботі рад. Дискусії на засіданнях підтримують ученого у руслі новітніх тенденцій.

5. Науково-видавнича діяльність (НВ): кількість

А) редактор, заступник ред. (назва збірки);

Б) член редколегії: кількість видань, у яких брав участь учений;

В) рецензії на монографії, посібники, автореферати.

6. Сфера наукових занять (СНЗ) визначає напрям роботи провідного спеціаліста через галузі його наукових зацікавлень.

7. Публікації (ПК). Ці **кількісні показники** визначаються як сума публікацій (статті, посібники та підручники, монографії, у т.ч. і за кордоном).

8. Ключова проблематика та шляхи розв'язання. Основні ідеї. (КПІ). Ця графа є ключовою в оцінюванні наукового доробку, основних концепцій дослідника для вивчення студентами.

9. Список основних ключових публікацій. Враховуючи обмеженість обсягу посібника, його компактність та спрямованість на практичні потреби студента, до списку було залучено кожну десяту працю з його доробку, що, на думку професора, є визначальними для його творчості. Важливими критеріями для цього є й індекс цитування, і можливість її практичного застосування для аспірантів.

Викладення цих параметрів, на нашу думку, що збігається з думкою О.Д. Огуя, свідчить про належність до певної наукової парадигми, про тип спрямування наукових пошуків. Презентація творчого шляху дослідника, суть його наукових занять, основні концепції дослідників, а також кваліфіковано відібраний список праць, в чому не сумніваємося, прислужиться молодим дослідникам (магістрантам, аспірантам та докторантам) у їх самовизначенні та подальшій науковій праці.

Загалом науковий процес, за висловом колеги, професора з Австрії Ельмара Лехнера, - це «погоня за осяянням істини, напрацювання доказової методики її визначення, організаційне оформлення її у вигляді роботи (статті, дисертації / книги) чи спростування помилкових істин». За цим принципом науковців-германістів, у т.ч. докторів наук та/чи професорів, автор «Вступу», психолог за однією із своїх освіт, вважає за можливе розподілити на чотири основні типи: **організатори, методисти, «ідеатори»** та **«критики»**. За іншою характеристикою – за стилем роботи ці учені поділяються на «**реактивних**» дослідників, які намагаються встигнути усе за оптимальну кількість часу, тих, що працюють за **класичними** стандартами, та «**перфекціоністів**», що відточують кожну деталь. Не можна не згодитися з автором, що умови наукового життя (і не лише в Україні) вимагають поєднання цих характеристик. Поза сумнівом, «поява гарної ідеї в деяких випадках вимагає залучення до її виконання аспіранта/-ів, який (які) у рамках своєї школи оформлює/ють ідеї наукового керівника в окремих статтях, а згодом, поєднуючи їх, і в дисертації, для захисту якої потрібна рада». У такий спосіб, поза сумнівом, будь-який керівник проходить етапи певного симбіозу, поєднуючи для процесу написання роботи риси ідеатора (коли формулює ідеї), методиста (для завдання алгоритму дослідження), критика для аналітичного перегляду

готового тексту дисертації, організатора при представленні робіт до захисту, проте, за рідким винятком, кожен із дослідників має всеж-таки якусь домінуючу схильність.

У результаті ознайомлення з опублікованим посібником-довідником можна скласти об'єктивне уявлення про стан української германістики. За викладеними даними, прикладом для молодих науковців мають стати Віктор Васильович Левицький, який, організувавши у Чернівецькому університеті лінгвістичну школу, де захистилося 42 аспіранти та 2 доктори, щороку випускає по фундаментальній монографії чи посібнику; Володимир Дмитрович Каліущенко, який, підготувавши при відкритій ним раді 17 кандидатів та 3 докторів, опублікував ще 2 монографії у ФРН; Тарас Романович Кияк, який, крім 18 захищених кандидатів та 1 доктора наук, видав 8 перекладних галузевих словників, та інші дослідники, які «друкованим словом та ділом» сприяють ствердженню української германістики у світі.

Шкода, що поза аналізом залишилася не лише діяльність деяких провідних літературознавців (М. Зимомря; П. Рихло; Т. Гаврилів та ін.), а й загальних мовознавців, перекладознавців, англістів, романістів та педагогів-методистів (Н. Бориско). Це, на нашу думку, слід врахувати у наступних випусках подібних довідників, які можна було б об'єднати в єдиний довідник-енциклопедію «Провідні фахівці в галузі іноземної філології». У перспективі цей довідник варто було б «візуалізувати», тобто доповнити фотографіями та «активізувати» відомими висловами, що стали життєвими лозунгами цих лінгвістів. Проте, як кажуть на Західній Україні, звідки автор-укладач родом, «перші леди скресли» - побажаємо автору-укладачу успіхів на цьому поприщі, нових книг (у т.ч. і довідників для продовження розпочатої серії).

С. О. Швачко, *доктор філологічних наук, професор,*
Сумський державний університет, м. Суми